

Onderwerp	Beleidskader spelen en bewegen (ter inspraak)
------------------	--

Besluiten:

1. Bijgaand concept beleidskader Spelen en bewegen 2018-2022 vast te stellen voor inspraak en daarmee in te stemmen met de volgende uitgangspunten:
 - a. De hele openbare ruimte is potentiële speel- en beweegruimte.
 - b. De openbare ruimte nodigt uit tot sporten, spelen en bewegen.
 - c. We richten de openbare ruimte in samen met buurtbewoners, zowel volwassenen als kinderen.
 - d. We hanteren twee speelrichtlijnen om voldoende speel- en beweegruimte voor kinderen te waarborgen dichtbij huis.
 - e. Bij stedelijke ontwikkelingen houden we rekening met het behouden en/of creëren van voldoende speel- en beweegruimte.
2. De inspraakperiode vast te stellen op een periode van 8 weken.

Perssamenvatting:

Het college heeft een beleidskader spelen en bewegen vastgesteld voor inspraak voor een periode van 8 weken.

In 1996 heeft de gemeenteraad het speelruimtebeleidsplan “Buiten spelen kinderspel” vastgesteld. In de afgelopen jaren hebben zich verschillende ontwikkelingen voorgedaan die van invloed zijn op spelen en bewegen in Leiden: er zijn nieuwe wijken gebouwd, parken aangelegd, de bevolkingssamenstelling is veranderd. Bovendien zijn er nieuwe inzichten op het gebied van spelen en bewegen in de openbare ruimte.

Het College heeft daarom een nieuw beleidskader geformuleerd voor spelen en bewegen in de openbare ruimte. Uitgangspunten van dit beleidskader zijn dat de openbare ruimte groen en uitdagend is ingericht en dat er activiteiten plaatsvinden. De hele openbare ruimte is potentiële speel- en beweegruimte en de inrichting vindt plaats samen met inwoners. Om voldoende speel- en beweegruimte te waarborgen voor kinderen en jongeren (0-18 jaar) wordt een richtlijn gehanteerd voor de hoeveelheid speelruimte en de hoeveelheid speelplekken. Bij stedelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met deze richtlijnen.

Spelen en bewegen

Beleidskader spelen en bewegen in de openbare ruimte in Leiden 2018-2022

Inhoudsopgave

1	<u>AANLEIDING</u>	2
1.1	<u>LEESWIJZER</u>	3
2	<u>ONTWIKKELINGEN TEN AANZIEN VAN ‘SPELEN EN BEWEGEN’</u>	4
2.1	<u>BELEIDSKADERS MET RAAKVLAKE SPELEN EN BEWEGEN</u>	4
2.2	<u>VERNIEUWDE INZICHTEN TEN AANZIEN VAN SPELEN EN BEWEGEN</u>	4
3	<u>HET BELANG VAN BUITEN SPELEN EN BEWEGEN</u>	6
4	<u>PARTICIPATIE</u>	8
4.1	<u>BRAINSTORMSESSIES</u>	8
4.2	<u>PARTICIPATIETRAJECT KINDEREN EN JONGEREN OVER BUITEN SPELEN</u>	9
5	<u>UITGANGSPUNTEN</u>	12
5.1	<u>DE HELE OPENBARE RUIMTE IS POTENTIELE SPEEL- EN BEWEEGRUIMTE</u>	12
5.2	<u>DE OPENBARE RUIMTE NODIGT UIT TOT SPORTEN, SPELEN EN BEWEGEN</u>	12
5.3	<u>WE RICHTEN DE OPENBARE RUIMTE IN SAMEN MET BUURTBEWONERS, ZOWEL VOLWASSENEN ALS KINDEREN</u>	13
5.4	<u>WE HANTEREN TWEE SPEELRICHTLIJNEN OM VOLDOENDE SPEEL- EN BEWEEGRUIMTE VOOR KINDEREN TE WAARBORGEN</u>	
	DICHTBIJ HUIS	13
5.5	<u>BIJ STEDELIJKE ONTWIKKELINGEN HOUDEN WE REKENING MET HET BEHOUDEN EN/OF CREËREN VAN VOLDOENDE SPEEL- EN BEWEEGRUIMTE</u>	14
6	<u>SPORT- EN BEWEEGMOGELIJKHEDEN IN OPENBARE RUIMTE</u>	15
7	<u>SPEELPLEKKEN EN SPEELRUIMTE VOOR KINDEREN(0-18 JAAR)</u>	17
7.1	<u>DE SPEELPLEKKENRICHTLIJN</u>	17
7.2	<u>DE SPEELRUIMTERICHTLIJN</u>	17
7.3	<u>TOEPASSEN RICHTLIJNEN: AFWEGINGSCRITERIA</u>	18
8	<u>ANALYSE SPEEL- EN BEWEEGRUIMTE 0-18 JAAR</u>	19
8.1	<u>TOETS SPEELPLEKKENRICHTLIJN</u>	19
8.2	<u>TOETS SPEELRUIMTERICHTLIJN</u>	20
8.3	<u>UITVOERINGSPLAN SPELEN 0-18 JAAR</u>	20
9	<u>MONITORING EN EVALUATIE</u>	21
	<u>BEGRIPPENLIJST</u>	22
	<u>GERAADPLEEGDE BRONNEN</u>	23

BIJLAGEN:

- 1a en 1b. Sfeerverslagen participatiebijeenkomsten organisaties uit de stad
2. Adviesrapport King for Day “Maar juf, daar kun je toch niet voetballen?”
3. Illustraties uitkomsten toets speelrichtlijnen

Aanleiding

In 1996 heeft de gemeenteraad het speelruimtebeleidsplan “Buiten spelen kinderspel” vastgesteld. Deze nota is in 2000 door middel van de notitie “Om het kind draait alles” (BW 00.1135) geëvalueerd en vervolgens zijn in de periode van 2002 tot en met 2007 buurtspeelplannen voor een aantal Leidse wijken ontwikkeld.

In de afgelopen jaren hebben zich verschillende ontwikkelingen voorgedaan die van invloed zijn op spelen en bewegen in Leiden:

- Er zijn nieuwe wijken gebouwd, zoals Nieuw Leyden, Groenoord en Roomburg en er zijn wijken vernieuwd
- Er zijn parken aangelegd en parken in ontwikkeling, waaronder park Matilo, de Tuin van Noord, Morslint en het Singelpark. Deze parken bieden speel- en beweegmogelijkheden voor jong en oud.
- Het aantal inwoners in Leiden is niet alleen toegenomen, maar ook de bevolkingssamenstelling is veranderd. Met uitzondering van de nieuw gebouwde wijken Groenoord, Roomburg en Nieuw Leyden is het aantal kinderen en jongeren afgenomen en is het aantal 55-plussers toegenomen. Deze bevolkingstrend zet zich de komende jaren voort.
- er zijn nieuwe inzichten op het gebied van spelen en bewegen.

Integraal beleidskader spelen en bewegen in de openbare ruimte

Genoemde ontwikkelingen geven aanleiding om het speelruimtebeleid te actualiseren. Zowel bij de inrichting als het beheer van de openbare ruimte is er behoefte aan een helder beleidskader en te hanteren richtlijnen ten aanzien van spelen en bewegen in de openbare ruimte (voor kinderen én volwassenen). Het oude speelruimtebeleidsplan was nog gericht op speelplekken voor kinderen (0-18 jaar). Met dit nieuwe beleidsplan verbreden we het kader naar ‘spelen en bewegen in de openbare ruimte’ voor zowel kinderen als volwassenen.

Het is geen geheel nieuw beleidskader. De afgelopen jaren zijn op verschillende andere beleidsterreinen kaders vastgesteld en uitgangspunten benoemd met betrekking tot buiten spelen en sporten en bewegen in de openbare ruimte. In deze nota brengen we deze, met de nieuwe inzichten, samen tot een integraal beleidskader spelen en bewegen.

Hoe is deze nota tot stand gekomen?

Voor het vormgeven van het concept beleidskader en uitvoeringsplan is de stad betrokken door:

- 2 brainstormsessies met organisaties/partners uit de stad
- participatietraject met kinderen door King for a Day
- samenwerking met de Leidse Bond van Speeltuinen en NUSO/Jantje Beton

Daarnaast is met collega's op verschillende terreinen binnen de gemeente Leiden samengewerkt en afgestemd: variërend van (beleids-)medewerkers sport, jeugd en welzijn tot wijkregie, beheer, stedelijke ontwikkeling, groen en duurzaamheid.

Omdat vrijwel alle Leidse burgers belanghebbend zijn bij het speel- en beweegbeleid geven we de conceptnota ook 6 weken vrij voor inspraak.

Financieel kader

In 2016 is het beheerplan Speelvoorzieningen 2017-2021 vastgesteld. In dit beheerplan is het onderhoud en de vervanging van het huidige aanbod aan speelvoorzieningen vastgelegd. Het gaat hierbij om zowel speelplekken in de openbare ruimte als speeltuinen.

In de eerste Bestuursrapportage van 2017 is een voorstel gedaan aan de Raad om een investeringskrediet beschikbaar te stellen van €546.000 ten behoeve van het oplossen van knelpunten in de stad ten aanzien van spelen voor kinderen en jongeren.

Na vaststelling van dit beleidskader in de Raad zal hiertoe een uitvoeringsplan spelen 0-18 jaar worden opgesteld.

Voor het creëren van sport- en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte voor volwassenen zijn er 2 subsidieregelingen om initiatieven te stimuleren en faciliteren: het fonds wijkinitiatieven en de sportstimuleringsregeling. Bovendien zoeken we de aansluiting bij het project 'Samen aan de slag'. Dit traject heeft een looptijd tot eind 2017.

Leeswijzer

- In deze nota gaan we in H 2 nader in op bovengenoemde ontwikkelingen en beschrijven we in H 3 het belang van spelen en bewegen op verschillende beleidsterreinen.
- In H 4 geven we weer op welke wijze de stad is betrokken, wat hiervan de uitkomsten waren en hoe deze zijn verwerkt.
- Vervolgens schetsen we in H 5 de uitgangspunten voor het speel- en beweeg(ruimte)beleid. We introduceren daarbij (in paragraaf 5.4) een nieuwe richtlijn om de hoeveelheid speelruimte voor kinderen te borgen (naast de bestaande Leidse speelplekkenrichtlijn).
- In H 6 gaan we kort in op de uitvoering van (het creëren van) sport- en beweegmogelijkheden voor volwassenen in Leiden.
- In H 7 lichten we de twee 2 speelrichtlijnen voor kinderen (0-18 jaar) uit paragraaf 5.4 en de wijze waarop we deze toepassen nader toe.
- In H8 brengen we het huidig aanbod aan speel en beweegruimte voor kinderen 0-18 jaar in kaart.
- Tot slot gaat H 8 over de manier waarop we (de doelen van) dit beleid willen monitoren en evalueren.

Ontwikkelingen ten aanzien van 'spelen en bewegen'

Beleidskaders met raakvlak spelen en bewegen

Het bevorderen van 'spelen en bewegen' draagt bij aan het bereiken van beleidsdoelen binnen beleidsterreinen zoals jeugd, sport, gezondheid en maatschappelijke ontwikkeling. De afgelopen jaren is er in diverse nota's (uitvoerings-)beleid vastgesteld dat raakvlak heeft met spelen en bewegen.

Het gaat hierbij vooral om:

- Leiden tot JOGG gemeente maken (RV. 11.00.10)
- Sportnota 'Verleiden tot bewegen' (RV 12.118)
- Beleidsplan Maatschappelijke Ontwikkeling 'Iedereen telt mee van voor mensen naar met mensen' (RV 13.00.37)
- Regionaal beleidsplan 'Hart voor de jeugd' (RV 14.00.18)
- Ruimte maken voor gezondheid, nota lokaal gezondheidsbeleid Leiden 2014-2018 (RV 14.0035)
- Ruimte voor de stad, Richtinggevende kaders en visie op de openbare ruimte en richtinggevende kaders (RV 15.01.08)
- Handboek Kwaliteit Openbare Ruimte, deel 1, 2 en 3, (BW 12.0417 en BW 16.0225)
- Versterken buurtfunctie meer speeltuinen (RV15.00.10, RV 13.00.80)
- Mobiliteitsnota Leiden 2015-2022 (RV 15.0031)
- Overkoepelende visie jeugdbeleid en participatie (BW nr. 17.0054)

Vernieuwde inzichten ten aanzien van spelen en bewegen

Buiten spelen

Er is het afgelopen decennium veel onderzoek uitgevoerd naar buiten spelen. Dit bracht de volgende inzichten:

- De hele buitenruimte is potentiële speelruimte. De openbare ruimte moet daarvoor kindvriendelijk worden ingericht. Een kindvriendelijke omgeving draagt bij aan een leefbare woonomgeving.
- Buiten spelen zorgt er voor dat kinderen voldoende bewegen en draagt bij aan het voorkomen van overgewicht.
- Uitdagende en avontuurlijke speelplekken dragen er toe bij dat kinderen meer buiten spelen.
- Kinderen spelen meer buiten naarmate er meer groen in een wijk is.
- Jongere kinderen willen graag speeltoestellen, ouderen kinderen veel meer niet-georganiseerde speelruimte.
- Een succesvolle speelplek is schoon en opgeruimd, is voor kinderen en jongeren gemakkelijk bereikbaar en ligt dicht bij woningen. Een speelplek wordt vaker gebruikt als er activiteiten worden georganiseerd.
- Kinderen willen graag meepraten over buitenspelen in de buurt, maar dit gebeurt nog te weinig.

In 2006 is er een advieswet buiten spelen opgesteld door de NUSO/Jantje Beton. Bij deze wet is het uitgangspunt dat minimaal 3% van de bebouwde omgeving in een wijk of buurt spelen als bestemming heeft. Pas dan is er voldoende speelruimte. Hierbij gaat het niet alleen om formele speelplekken, maar ook om informele speelruimte zoals stoepen, parken en wandelpaadjes.¹

¹ Na discussie in de Kamer werd het initiatief geen wet maar een beleidsbrief van (toenmalig) Minister Dekker aan alle gemeenten. Ze schreef hierin onder andere: "Als richtgetal geef ik u mee dat de deskundigen op dit terrein uitgaan van 3% van

Sporten en bewegen in de openbare ruimte

Niet alleen kinderen bewegen in de openbare ruimte. Volwassenen zijn een nieuwe doelgroep als het gaat om bewegen in de openbare ruimte. Hierbij gaat het niet alleen om jong volwassenen, maar ook om 65-plussers. Landelijke trends met betrekking tot sport en bewegen die ook in Leiden van toepassing zijn, zijn individualisering, vergrijzing en de aandacht voor gezondheid en bewegen. Er is veel aandacht voor een goede gezondheid en voldoende bewegen, maar mensen willen zelf bepalen hoe ze hun tijd indelen. Bijvoorbeeld wanneer men gaat sporten en met wie men dit doet. Mensen sporten steeds minder in verenigingsverband. In plaats daarvan gaan mensen buiten hardlopen, fietsen, wandelen, zwemmen of doen aan fitness. De openbare ruimte moet toegankelijk en verleidelijk zijn om te bewegen.

2.3 Verstedelijkingsopgave en omgevingswet

Naast deze ontwikkelingen en nieuwe inzichten op het gebied van spelen en bewegen zelf, is het voor de actualisatie van het beleid op het gebied van spelen en bewegen van belang dat Leiden en de omliggende gemeenten een grote woningbouwopgave kennen. Bovendien zien we ons geconfronteerd met een grote urgentie de stad beter uit te rusten tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling en een transitie naar een duurzamer energieverbruik door te voeren. Al deze opgaven worden samen opgevat in de zogenaamde 'verstedelijkingsopgave', die de komende jaren tot uiting zal moeten komen in een groot aantal bouw- en herstructureringsprojecten. Deze projecten zijn voor een groot deel nog niet geconcretiseerd.

Daarbij moeten we, met de invoering van de Omgevingswet, een integrale visie op de fysieke leefomgeving realiseren; eerst in een Omgevingsvisie voor Leiden en vervolgens doorvertaald naar het (juridisch bindende) Omgevingsplan. De Omgevingsvisie dient helder te maken welke afweging we tussen de verschillende opgaven maken, bij de inrichting van de stad.

Voor de verdere uitwerking van de eerder genoemde opgaven is het van groot belang dat de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van spelen en bewegen helder zijn gedefinieerd. Zo kunnen we ontwerpen voor de openbare ruimte tijdig van de juiste speel- en beweegmogelijkheden voorzien, maar is ook helder op welke wijze we bestaande speel- en beweegmogelijkheden bij herontwikkelingen moeten gecompenseerd of kunnen verbeteren.

de voor wonen bestemde gebieden. Het rijk rekent erop dat gemeenten bij de opzet van nieuwe uitleglocaties dit richtgetal van 3% hanteren. In bestaande situaties nodig ik u uit om zo mogelijk naar dit percentage toe te groeien als hieraan nu niet wordt voldaan. Stoepen en vergelijkbare openbare ruimte worden hierin niet meegeteld. Groenvoorzieningen bijvoorbeeld kunnen hierin wel worden meegeteld, mits deze hiervoor geschikt zijn en de omschrijving in het bestemmingsplan duidelijk maakt dat de gebieden met deze bestemming als speelruimte kunnen fungeren. Ik verzoek gemeenten daarbij tevens aandacht te besteden aan de kwaliteit en bereikbaarheid van de buitenspeelruimte."

Het belang van buiten spelen en bewegen

Het bevorderen van 'spelen en bewegen' draagt bij aan het bereiken van beleidsdoelen op het gebied van jeugd, sport, gezondheid en maatschappelijke ontwikkeling.

a. Buiten spelen en bewegen is belangrijk voor de motorische, cognitieve en sociale ontwikkeling van kinderen

Buitenspelen bevordert de basis motorische vaardigheden zoals rennen, klimmen, springen en glijden, maar ook manipulatieve vaardigheden zoals gooien vangen en schoppen. Voldoende buiten spelen in een uitdagende speelomgeving werkt preventief ten aanzien van eventueel probleemgedrag. Kinderen leren met elkaar omgaan tijdens buiten spelen. Ze kunnen talenten ontdekken en ontwikkelen. Ze leren risico's inschatten en hun verantwoordelijkheid te nemen. Kinderen die veel buiten spelen hebben een betere hersenontwikkeling en een beter leervermogen dan kinderen die weinig buiten spelen. Ook blijkt dat kinderen die lichamelijk actief zijn beter presteren op school.

b. Buiten spelen en bewegen draagt bij aan een goede gezondheid

Gezondheidsbevordering gaat over het verleiden tot gezond gedrag. Zorgen dat de omgeving van de Leidse inwoners zodanig is dat gezonde keuzes het meest voor de hand liggen, het meest uitdagend en het meest lonend zijn. Dit werkt preventief op het ontstaan of verergeren van (gezondheids-)problemen. Bij een goede gezondheid gaan we uit van de definitie van positieve gezondheid²: *Het vermogen van mensen om zich aan te passen en eigen regie te voeren in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.*

Spelen en bewegen draagt bij aan gezondheid en vitaliteit voor jong en oud. Bewegen heeft onder andere een gunstige uitwerking op (het voorkomen van) depressie en overgewicht (en met dat laatste ook op het voorkomen van diabetes).

c. Buiten spelen en bewegen draagt bij aan het voorkomen en bestrijden van overgewicht

Buiten spelen en bewegen draagt bij aan het bestrijden en voorkomen van overgewicht.

Jongeren

Uit de Jongerenpeiling (GGD, 2013) blijkt dat in Leiden gemiddeld 9 % van de jongeren (12-17 jaar) overgewicht heeft. Dit is meer dan gemiddeld in Zuid-Holland Noord. Jongens hebben vaker overgewicht dan meisjes. Uit gegevens van de JGZ (GGD, 2015) blijkt dat de mate van overgewicht onder kinderen tussen de 2-11 jaar varieert van 8,6% voor 2-3 jarigen tot 17,0% voor 10-11 jarigen. In de wijken Leiden Noord, de Merenwijk, Morsdistrict en Zuidwest is er meer overgewicht dan gemiddeld in Leiden. Leiden is sinds 2012 JOGG gemeente. Dit houdt in dat Leiden streeft om het aantal jongeren met overgewicht te laten afnemen door middel van het stimuleren van gezond eten en bewegen. Kinderen die lichamelijk actief zijn lopen minder risico op overgewicht. Leiden Noord en Leiden Zuidwest zijn aandachtswijken vanuit JOGG

Volwassenen

Uit de Stads enquête blijkt dat 37% van de volwassenen in Leiden tussen de 19 en 64 jaar te kampen heeft met overgewicht. Van de 65-plussers is dit zelfs 60%.

² M. Hueber (2012) Zie: <http://www.allesisgezondheid.nl/content/positieve-gezondheid>

d. Buiten spelen en bewegen draagt er toe bij dat meer Leidenaren voldoen aan de beweegnorm

Een van de ambities uit de sportnota Verleiden tot bewegen is dat 75% van de Leidenaren voldoet aan de beweegnorm. (

Jongeren

Slechts 16% van de jongeren (12-17 jaar) in Leiden voldoet aan de beweegnorm en twee derde van de jongeren is lid van een sportvereniging (Jongerenpeiling, 2013). Hiermee bewegen jongeren in Leiden minder dan gemiddeld in Zuid-Holland. Naarmate jongeren ouder worden, bewegen ze minder. Jongens bewegen meer dan meisjes. Het beweeggedrag van jongeren verschilt per wijk. In de wijken Leiden Noord, het Morsdistrict, het Bos- en Gasthuisdistrict en de Merenwijk bewegen jongeren minder dan gemiddeld in Leiden. Ook zitten jongeren in deze wijken meer voor de televisie en achter de computer dan elders in de stad. Gegevens over het beweeggedrag van kinderen tot 11 jaar zijn niet bekend.

Volwassenen

Uit de Stadsenquête (2015) blijkt dat slechts 56% van de volwassen Leidenaren voldoet aan de beweegnorm. Het aantal volwassenen dat voldoet aan de beweegnorm is gelijk aan voorgaande jaren. Er zijn geen gegevens op wijkniveau bekend over het beweeggedrag van volwassenen.

In wijken met veel inwoners met een lage SES wordt minder aan de beweegnorm voldaan. Om Leidenaren te motiveren om meer te bewegen is niet alleen stimuleren tot sporten bij een vereniging van belang, maar ook dat er speel- en sportmogelijkheden in de openbare ruimte zijn. Dit daagt mensen uit om meer te gaan sporten en bewegen wat er toe bijdraagt dat het aantal Leidenaren dat voldoet aan de beweegnorm toeneemt.

e. Speel en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte maken ontmoeting mogelijk voor inwoners

Sport en speelmogelijkheden in de openbare ruimte dragen bij aan een goede leefbaarheid. De ruimte is niet alleen prettig voor kinderen maar ook voor volwassenen. Er is ruimte voor sociale contacten. Kinderen spelen samen en ouders ontmoeten elkaar. Ook volwassenen die door de wijk wandelen of sporten bieden de mogelijkheid voor bewoners om elkaar te ontmoeten en mee te doen in de maatschappij. De clubhuizen van speeltuinen zijn laagdrempelige buurtvoorzieningen voor de wijk.

Participatie

Bij het vormgeven van het nieuwe beleid ten aanzien van spelen en bewegen is/wordt de stad op drie manieren betrokken:

- brainstormsessies met organisaties uit de stad
- participatietraject kinderen en jongeren
- formeel inspraaktraject

Brainstormsessies

Op 7 en 9 maart organiseerde de gemeente twee brainstormsessies met verschillende partners in de stad op het terrein van 'spelen en bewegen' over respectievelijk kinderen (0-18 jaar) en volwassenen (18+). Hierbij is gediscussieerd over de uitgangspunten die zouden moeten gelden voor het speel- en beweegbeleid in Leiden. Daarnaast konden de deelnemers met behulp van wijkkaarten aangeven wat goede speel- en beweegplekken zijn en waar men verbeterpunten zag. Tot slot is er gebrainstormd en zijn er ideeën uitgewisseld over hoe we kunnen bevorderen dat kinderen en volwassen meer gaan bewegen in de openbare ruimte.

Toegankelijk en aantrekkelijk

De deelnemers aan de bijeenkomsten gaven aan dat er vaak wel genoeg speel- en beweegplekken zijn in een wijk (bijvoorbeeld een groot park), maar dat deze soms slecht toegankelijk zijn of niet aantrekkelijk genoeg zijn. Het gaat dan om bereikbaarheid, ook voor mensen met een beperking, (sociale) veiligheid, slechte verlichting of staat van onderhoud, of aanwezigheid van veel hondenpoep! Er werden ook positieve voorbeelden genoemd van speel- en beweegplekken, vooral over recent opgeknapte en aangelegde parken.

Verleiden

Een ander thema dat veel terug kwam was dat zowel kinderen als volwassen meer uitgedaagd en gestimuleerd kunnen worden om naar buiten te gaan en te bewegen/spelen. Dat kan door het aantrekkelijk maken van de openbare ruimte door veel groen, uitdagende en avontuurlijke speelplekken, een aantrekkelijk wandel- en fietspadennetwerk, en bijv. paden door de wijk (ommetjes)), maar ook door het organiseren van activiteiten en evenementen.

De deelnemers aan de bijeenkomsten pleitten er ook voor om de openbare ruimte meer multifunctioneel in te richten. Men gaf aan dat mensen een park of andere potentiële beweegplek interessanter vinden om naar toe te lopen als er behalve speel- en beweegtoestellen voor kinderen en volwassenen, een koffiepunt is al dan niet met speluitleen, een watertappunt of een dierenweide. Ook noemden de aanwezigen het combineren van functies: bijvoorbeeld het multifunctioneel gebruik van schoolpleinen en sportvelden. Het Singelpark kwam naar voren als een positief voorbeeld waarin verschillende functies worden gecombineerd die (ook) uitnodigen tot bewegen.

Gemeente faciliteer!

Op beide bijeenkomsten kwam nadrukkelijk naar voren dat men van de gemeente vooral verwacht dat deze faciliteert. Initiatieven moeten uit de wijk komen. Ook omdat elke buurt anders is. Onder faciliteren verstaat men: ondersteunen van of subsidiëren van initiatieven, onderzoeken (wat er speelt in een wijk, wat mensen willen, wat nodig is), monitoren, overzicht houden en bevorderen van kennisdeling tussen wijken.

De inbreng van de twee bijeenkomsten is verwerkt in de definitieve uitgangspunten in H 5. Een sfeerverslag van deze bijeenkomsten vindt u in de bijlagen.

Participatietraject kinderen en jongeren over buiten spelen

King for a day, het jongerenplatform van de gemeente Leiden heeft een onderzoek uitgevoerd onder kinderen tussen de 8 en 12 jaar oud naar de wensen en behoeften ten aanzien van buiten spelen. Het onderzoek is vormgegeven samen met een groep jongerenambassadeurs, actieve jongeren tussen de 10 en 23 jaar die hun leeftijdsgroep vertegenwoordigen. De jongerenambassadeurs kunnen zich door hun leeftijd goed verplaatsen in de doelgroep.

Om de benodigde data te verzamelen hebben de jongerenambassadeurs 14 klassen op 8 basisscholen verspreid over Leiden bezocht. Daarnaast is het onderzoek afgenomen tijdens activiteiten van Thuis Op Straat. In totaal hebben 324 kinderen deelgenomen aan het onderzoek.

Conclusies

De conclusies en aanbevelingen uit het traject van King for a day zijn als volgt:

a. Kinderen spelen liever buiten dan binnen

Maar liefst 85% van de kinderen geeft aan liever buiten dan binnen te spelen. Leidse kinderen spelen vaak en lang buiten: gemiddeld 1- 2 uur per dag.

b. Leidse kinderen geven buitenspelen in hun buurt gemiddeld een 6,9.

Tussen de districten in Leiden zit wel variatie in cijfers: de kinderen uit het Roodenburgerdistrict geven buiten spelen gemiddeld een 8,1 en de kinderen uit de Binnenstad-Zuid een 4,5 (zie ook figuur 3.1).

District	Gemiddeld rapportcijfer
Binnenstad-Noord	7
Binnenstad-Zuid	4,5
Boerhaavedistrict	Niet genoeg gegevens
Bos- en Gasthuisdistrict	6,9
Leiden Noord	6,9
Merenwijkdistrict	6,7
Morsdistrict	6,7
Roodenburgerdistrict	8,1
Stevenshofdistrict	6,7

Figuur 3.1 Rapportcijfer buiten spelen in Leiden per district

c. Kinderen spelen het liefst op een speelplek dichtbij huis

Uit het onderzoek blijkt dat kinderen het liefst dichtbij hun huis of hun school spelen en nauwelijks buiten hun buurt spelen. De meeste kinderen hoeven slechts enkele straten door om bij hun favoriete speelplek te komen. Dit versterkt het uitgangspunt van de gemeente dat het mogelijk moet zijn voor kinderen om dichtbij hun huis te kunnen spelen.

d. Leidse kinderen houden vooral van voetbal en willen betere voetbalfaciliteiten

Voetballen is de populairste activiteit onder Leidse kinderen, op afstand gevolgd door skaten en naar de speeltuin gaan. De kinderen vinden de huidige voetbalveldjes te klein en te onhandig. Kinderen willen meer ruimte om te voetballen en willen ook graag oplossingen om te zorgen dat hun bal niet steeds in de bosjes, sloten of op de weg komt, zoals netten in de doeltjes en een omheining van gaas.

e. Kinderen willen veel speeltoestellen, voetbalvelden en veel natuur buiten

Leidse kinderen zijn op dit moment niet tevreden over het aanbod van speeltoestellen in hun buurt.

Ze vinden bestaande speeltoestellen saai en kinderachtig en vinden bovendien dat er te weinig speeltoestellen zijn. Kinderen geven aan dat er meer avontuurlijkere en uitdagender speeltoestellen moeten komen voor oudere kinderen. Wensen voor speeltoestellen zijn schommels, een kabelbaan en een freerunparcours. Naast speeltoestellen zien kinderen graag veel natuur op hun speelplekken. Dit maakt speelplekken aantrekkelijker en biedt meer speelmogelijkheden.

f. Hoe de buitenruimte er uit ziet is van ondergeschikt belang

Kinderen hebben wel een mening over de inrichting van de buitenruimte, maar de aanwezigheid van vrienden is het belangrijkste.

g. Kinderen ergeren zich vooral aan anderen

Kinderen ergeren zich bij het buiten spelen aan anderen, zoals oudere jeugd, kinderen die ze niet kennen en vervelende kinderen. Groepjes jongeren zijn vaak te vinden op speelplekken van kinderen waardoor kinderen er niet meer durven te spelen. Kinderen vinden het lastig om een speelplek te delen met een groep vreemde kinderen.

Aanbevelingen en gevolgen voor beleidskader

Op basis van de onderzoeksresultaten geeft King for a day een aantal adviezen. Sommige adviezen komen rechtstreeks vanuit de kinderen en andere zijn interpretaties van de kwantitatieve onderzoeksresultaten. De adviezen voor het buiten spelen in Leiden zijn als volgt:

- Verbeter voetbalvelden, creëer meer ruimte om te voetballen en oplossingen zodat de bal niet steeds in bos, sloten of op weg komt.
- Blijf investeren in formele speelplekken, op concrete plekken waar kinderen hun vrienden kunnen ontmoeten en verschillende dingen kunnen ondernemen. Het is daarom van belang om bij wijkvernieuwingen en verbeteringen in te zetten op de formele speelruimte naast inzet op informele speelruimte en speelaanleidingen.
- Investeer in speelmogelijkheden voor oudere kinderen.
Het zou ideaal zijn als er een combinatie wordt gemaakt tussen speeltoestellen en veld waarop kan worden gevoetbald zodat kinderen met verschillende speelvoorkeuren samen kunnen komen op een plek altijd een grote groep vrienden om zich heen kunnen hebben.
- Bied mogelijkheden voor freerunnen. Freerunnen, waarbij mensen al rennend over obstakels gaan, kan worden gestimuleerd door obstakels te bouwen in de buitenruimte: met kan hierbij denken aan stangen aan muren, stapstenen over een sloot, paaltjes of muurtjes op verschillende hoogten of bankjes die ook kunnen worden gebruikt als klimrek.
- Zorg dat oudere jongeren en kinderen elkaar niet in de weg zitten.
Kinderen hebben aangegeven last te hebben van oudere jongeren op speelplekken. Deze jongeren zorgen voor overlast en laten afval achter.
- Zorg voor veel groen op speelplekken.
- Laat kinderen meepraten over hun buurt.
Als een buurt wordt vernieuwd, als er opnieuw wordt bestraat, of een speeltuin wordt gerenoveerd, betrek dan de kinderen die in de specifieke buurt of straat wonen of in die specifieke speeltuinen spelen bij het proces. De kinderen weten precies wat wel en wat niet werkt en waar ze behoefte aan hebben.

De conclusies en aanbevelingen uit het rapport nemen we grotendeels over. Voor het uitvoeringsplan 0-18 jaar en beheer en onderhoud op basis van het beheerplan spelen betekent dit het volgende:

- Bij de aanleg en herinrichting van speelruimte zijn avontuurlijk spelen in een groene omgeving dichtbij huis het uitgangspunt. Net zoals onderlinge ontmoeting van kinderen en jongeren en het creëren van speelaanleidingen die onder meer freerunning mogelijk maken.

- In het uitvoeringsplan worden voorstellen gedaan voor het creëren van extra sport- en beweegplekken voor de jeugd van 12-18 jaar.
- De wens om voetbalvelden te verbeteren en te omheinen en doeltjes te voorzien van netten kan gedeeltelijk worden ingewilligd. Er zijn in vrijwel elke buurt formele voetbal- en of basketveldjes, vaak voorzien van een (gedeeltelijke) omheining. Het gemeentelijke beleid is echter om terughoudend te zijn bij het faciliteren van informele voetbalveldjes door het plaatsen van doelen en hekken (Handboek Kwaliteit Openbare Ruimte).

Uitgangspunten

Op basis van de in voorgaande hoofdstukken benoemde ontwikkelingen, inzichten en participatiebijeenkomsten formuleren we de volgende uitgangspunten voor spelen en bewegen in de openbare ruimte Leiden.

1. De hele openbare ruimte is potentiële speel- en beweegruimte.
2. De openbare ruimte nodigt uit tot sporten, spelen en bewegen.
3. We richten de openbare ruimte in samen met buurtbewoners, zowel volwassenen als kinderen
4. We hanteren twee speelrichtlijnen om voldoende speel- en beweegruimte voor kinderen te waarborgen dichtbij huis
5. Bij stedelijke ontwikkelingen houden we rekening met het behouden en/of creëren van voldoende speel- en beweegruimte

De hele openbare ruimte is potentiële speel- en beweegruimte

In de nota 'Buiten spelen kinderspel' uit 1996 lag de focus vooral op de aanwezigheid van voldoende speelplekken voor de jeugd van 0-18 jaar, een goede spreiding over de stad en aandacht voor een natuurlijke/avontuurlijke inrichting. Daarbij werd voor de hoeveelheid speel- en beweegruimte voor kinderen en jongeren in de stad uitgegaan van formele speelplekken. Formele speelplekken maken onderdeel uit van de woonomgeving, zijn ingericht met speeltoestellen en speelaanleidingen en zijn voor kinderen en hun ouders een herkenbaar vast punt om te spelen en te ontmoeten.

Kinderen spelen echter in de hele wijk: ook op de stoep, op pleintjes, veldjes en in het park. Dus ook op zogenaamde informele plekken. Ook volwassenen maken gebruik van de openbare ruimte: om bijvoorbeeld te fietsen, te wandelen of te skaten. De hele buitenruimte is dus potentiële speel- en beweegruimte.

De openbare ruimte, waaronder ook speel- en beweegruimte moet goed toegankelijk en bruikbaar zijn. Toegankelijkheid gaat over bereikbaarheid, ook voor mensen met een beperking, maar ook over (sociale) veiligheid. Bovendien is het van belang dat de buitenruimte schoon, heel en veilig is.³

De openbare ruimte nodigt uit tot sporten, spelen en bewegen

Sport- en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte dragen er toe bij dat Leidenaren meer bewegen. Hierbij gaat het niet alleen om speel- en beweegruimte voor de jeugd (ingerichte speelplekken en informele speelruimte), maar ook om beweegmogelijkheden voor volwassenen. Voor zowel kinderen als volwassenen is het van belang dat er dicht bij huis voldoende speel- beweegruimte is in een groene uitdagende openbare ruimte. Hierbij kan worden gedacht aan wandel-, hardloop- en fietsroutes in de stad, maar ook aan faciliteiten voor ongeorganiseerde sport zoals bootcamp en freerunning. Alleen de aanwezigheid van speel- en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte is echter niet voldoende. We richten de buitenruimte zodanig in dat deze kinderen en volwassenen verleidt om er te komen spelen en bewegen.

Groen

Een groene openbare ruimte nodigt uit om er te gaan spelen en bewegen en draagt bij aan een goede gezondheid. Daarom stimuleren we in Leiden voor kinderen en jongeren avontuurlijk spelen in een zoveel mogelijk groene omgeving. Er zijn groene speelplekken en in parken is groen niet alleen

³ In het handboek kwaliteit openbare ruimte staan richtlijnen beschreven voor de inrichting van de openbare ruimte in het algemeen en ook specifiek voor speel- en beweegruimte.

kijkgroen, maar ook speelgroen. Voor volwassenen zijn er beweegmogelijkheden in het groen zoals fiets, hardloop- en wandelroutes en wijksporthallen en fitnessselementen.

Avontuurlijk

Avontuurlijk spelen stimuleren we niet alleen in een groene omgeving, maar ook in een stedelijke omgeving. Avontuurlijk spelen betekent dat de openbare ruimte en in het bijzonder een speelplek veel speelmogelijkheden en variatie in spel biedt. Dit houdt in dat kinderen bijvoorbeeld kunnen klimmen en klauteren, hutten kunnen bouwen, fantasie- en rollenspellen kunnen doen, balspellen kunnen doen en verstoppertje kunnen spelen. Voor jongere kinderen is het van belang dat er speeltoestellen zijn, terwijl oudere kinderen meer neigen naar een niet ingerichte speelomgeving. Speeltuinen zijn een aanvullende voorziening op het spelen in de openbare ruimte. Speeltuinen bieden een beschermde omgeving om met meer uitdagende speeltoestellen te spelen.

In parken worden geen standaard speeltoestellen geplaatst, maar ontwerpen met parkachtige en natuurlijke elementen die uitnodigen tot avontuurlijk spelen. In de stedelijke omgeving kan dat ook met allerlei spelaanleidingen. Ook volwassenen worden meer uitgedaagd tot bewegen door een uitdagender inrichting van de buitenruimte.

Activiteiten

Een groene uitdagende omgeving die uitnodigt tot bewegen is een eerste voorwaarde, maar dat betekent niet altijd automatisch dat die door iedereen wordt benut. Dit kwam ook nadrukkelijk naar voren bij de bijeenkomsten over spelen en bewegen die we hielden met partners in de stad.

Het is van belang dat er ook sport- en spelactiviteiten plaatsvinden op veldjes en pleintjes in de wijken waar kinderen minder dan gemiddeld in Leiden voldoen aan de beweegnorm. Ook om volwassenen meer te laten sporten en te bewegen in de openbare ruimte kan de organisatie hiervan meer worden gepromoot en gestimuleerd.

We richten de openbare ruimte in samen met buurtbewoners, zowel volwassenen als kinderen

Voor het creëren en verbeteren van sport- en beweegmogelijkheden dan wel een beter toegankelijke of aantrekkelijke buitenruimte sluiten we aan bij de initiatieven, wensen en behoeften van bewoners. De openbare ruimte wordt ingericht conform de inrichtingsprincipes uit het 'Handboek kwaliteit openbare ruimte' en de nota 'Ruimte voor de stad', maar is ook maatwerk. De inrichting van de openbare ruimte sluit dan ook aan bij de wijkplannen/wijkvisies maar vooral ook bij de behoefte van wijkbewoners. Hierbij gaat niet alleen om volwassenen, maar vooral ook om kinderen. Kinderen willen graag meedenken over de inrichting van speelruimte.

We hanteren twee speelrichtlijnen om voldoende speel- en beweegruimte voor kinderen te waarborgen dichtbij huis

Voor kinderen geldt dat hun actieradius kleiner is dan voor (veel) volwassenen, ze zijn meer aangewezen op bewegen in de directe woonomgeving. Daarom waarborgen we dat er dicht bij huis voldoende speel en beweegruimte is door deze te toetsen aan de volgende twee richtlijnen:

1. De speelplekkenrichtlijn

Deze 'Leidse Norm voor spelen' is opgesteld in het beleidsplan 'Buitenspelen Kinderspel' (1996) en wordt sindsdien in Leiden toegepast. Deze waarborgt dat er voor alle leeftijdscategorieën voldoende ingerichte speelplekken zijn

2. De speelruimterichtlijn

Om voldoende potentiële speelruimte in een buurt te waarborgen, heeft Jantje Beton, voorheen NUSO, een adviesnorm opgesteld. Deze norm houdt in dat minimaal 3% van het totale oppervlak in een buurt potentiële speelruimte is. We passen deze adviesnorm in Leiden toe als zijnde een richtlijn voor de minimale hoeveelheid potentiële speelruimte in een buurt.

In hoofdstuk 7 lichten we deze richtlijnen nader toe.

Bij stedelijke ontwikkelingen houden we rekening met het behouden en/of creëren van voldoende speel- en beweegruimte

Bij stedelijke ontwikkelingen, zoals nieuwbouw en herstructurering of ontwerpen in de openbare ruimte is het van belang dat hier voldoende speel- en beweegmogelijkheden worden behouden en/of gecreëerd. Dat betekent dat we bestaande speelplekken behouden dan wel compenseren in de directe omgeving, en dat we speelplekken en speelruimte toevoegen in gebieden waar de richtlijn daarom vraagt, ook bij areaaluitbreidingen van woningen.

De hiervoor (bij 5.4) genoemde richtlijnen fungeren hierbij niet als harde regel, maar als een middel om te waarborgen dat er voldoende speel en beweegmogelijkheden voor kinderen in een buurt. In hoofdstuk 7 lichten we de wijze waarop we deze richtlijnen willen toepassen nader toe.

Sport- en beweegmogelijkheden in openbare ruimte

Het creëren van sport- en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte voor volwassenen is een van de actiepunten van het uitvoeringsprogramma van de sportnota (RV 12.118). In dit hoofdstuk beschrijven we hoe hier (tot op heden) uitvoering aan is/wordt gegeven.

De verwachting is dat de sportdeelname landelijk gezien de komende jaren gelijk blijft, maar de sportvraag verandert. Er zal een verschuiving plaatsvinden naar meer individuele sporten.⁴ De bestaande sportparken bieden nu vooral ruimte aan sportverenigingen. Zij kunnen ook ruimte bieden aan ongebonden sporten, zoals hardlopen, bootcamp, skatebanen. Door sportparken een openbaar karakter te geven, vervullen zij een bredere functie in de wijk dan nu nog het geval is. Bij het herinrichten van sportparken betrekken we naast sportverenigingen ook andere (potentiële) gebruikers; wijkbewoners.

Naast de mogelijkheid om in georganiseerd verband te sporten op de sportparken biedt Leiden diverse wandel- en fiets-, skate en hardlooppomogelijkheden.⁵ Sommige sport- en recreatieparken hebben een stedelijke functie, zoals de Leidse Hout en park Cronesteijn. Ook op wijkniveau zijn er beweegmogelijkheden. De hoeveelheid mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte verschilt per wijk: buitenwijken bieden meer beweegmogelijkheden dan de binnenstad van Leiden.

Er zijn parken en groene zones ontwikkeld in de stad die inwoners verleiden tot bewegen waaronder park Matilo, de Tuin van Noord, Morslint en het Singelpark. In deze parken zijn of worden toestellen en elementen geplaatst waar ook volwassenen gebruik van kunnen maken.

In een aantal wijken worden beweegactiviteiten voor volwassenen georganiseerd, zoals Bewegen in het Groen in park Cronesteijn en bootcamptrainingen in de Tuin van Noord. Daarnaast zijn er verschillende particuliere initiatieven. Denk hierbij aan bootcamp- en hardlooppomogroepen.

In Leiden Noord (de Kooi en Noorderkwartier), de Merenwijk (Slaaghwijk), de Mors, de Stevenshof en Leiden Zuidwest (diverse buurten) is de methodiek Veilig Opgroeien ingezet met als doel het creëren van een veilige woon- en leefomgeving. Met het organiseren van een laagdrempelig activiteiten aanbod in de wijk wordt risicogedrag bij de jeugd voorkomen of vroeg gesignaleerd en wordt sport en spelen in de openbare ruimte gestimuleerd. Het activiteiten aanbod voor kinderen en jongeren wordt georganiseerd door StJMH, Thuis op Straat en Libertas Leiden en wordt georganiseerd op pleinen en veldjes in de openbare ruimte. Ook vinden diverse activiteiten plaats in de speeltuinen.

Gemeente stimuleert en faciliteert

Steeds vaker ligt het initiatief niet (meer alleen) bij de gemeente, maar komen ideeën en initiatieven ‘uit de stad’. Ook de uitvoering/organisatie is lang niet altijd (meer) in handen van de gemeente⁶. Om initiatieven te stimuleren en faciliteren zijn twee subsidieregelingen in het leven geroepen: het fonds wijkinitiatieven en de sportstimuleringsregeling.

Op basis van de ‘Deelverordening Subsiidiëring Wijkinitiatieven’ kunnen inwoners een bijdrage vragen voor initiatieven gericht op het verbeteren van de leefbaarheid in hun wijk.

⁴ Sport Toekomstverkenning van het SCP en RIVM in opdracht van het Ministerie van VWS

Op grond van de 'Deelverordening sportstimulering Leiden' worden subsidies verstrekt om nieuwe projecten en/of activiteiten te stimuleren die bijdragen aan het realiseren van de volgende gemeentelijke sportambities:

1. ondersteunen van verenigingen zodat ze sterk zijn en naast hun sportfunctie ook een maatschappelijke functie vervullen;
2. stimuleren dat alle inwoners meer sporten en bewegen

Wensen en behoeften per de wijk

De wijkplannen leveren wensen en ideeën op voor het verbeteren van de sport en beweegmogelijkheden. Verder wordt tijdens bijeenkomsten in het kader van het traject "Samen aan de Slag van Stedelijk Beheer "(looptijd tot eind 2017) per district met bewoners gesproken over wensen en behoeften voor de inrichting van de openbare ruimte. Sport – en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte maken deel uit van dit traject. Hiermee richten we de openbare ruimte zo in dat deze uitnodigt om (meer) te sporten en bewegen.

Speelplekken en speelruimte voor kinderen(0-18 jaar)

In dit hoofdstuk lichten we de twee speelrichtlijnen toe waarmee we borgen dat er voldoende speelplekken en beweegruimte is voor kinderen. Om te waarborgen dat kinderen dichtbij huis kunnen spelen in een uitdagende groene omgeving is het van belang dat er voldoende ingerichte uitdagende speelplekken zijn én voldoende potentiële speelruimte is. Hiertoe hanteren we de volgende twee richtlijnen:

1. de speelplekkenrichtlijn (voorheen 'de Leidse norm voor spelen')
2. de speelruimterichtlijn

De speelplekkenrichtlijn

De Leidse Norm voor spelen is opgesteld in het beleidsplan "Buitenspelen Kinderspel" (1996) en passen we sindsdien in Leiden toe.

Deze norm is een richtlijn voor het aantal formele speelplekken in een buurt houdt het volgende in:

- voor de jeugd van 0-5 jaar is er 1 speelplek in een buurt per 50 kinderen
- voor de jeugd van 6-11 jaar is er 1 speelplek in een buurt per 100 kinderen
- voor de jeugd van 12-18 jaar is er 1 speelplek in een buurt per 150 kinderen

We handhaven deze Leidse norm voor spelen en noemen deze norm vanaf nu de 'speelplekkenrichtlijn'. Omdat we daarnaast ook de adviesnorm voor potentiële speelruimte per buurt⁷ toepassen(zie 7.2) en een buurt een relatief klein gebied is, laten we wel de afstandseis tot een speelplek uit de oude Leidse norm los.

De speelruimterichtlijn

Kinderen en jongeren spelen niet alleen op formele speelplekken, maar ook op informele plekken zoals op de stoep, op straat, pleintjes en veldjes of in het park. Daarom toetsen we naast het aantal formele speelplekken ook de hoeveelheid potentiële speelruimte per buurt.

Om voldoende potentiële speelruimte in een buurt te waarborgen heeft Jantje Beton, voorheen NUSO, hiervoor een adviesnorm opgesteld. Deze norm houdt in dat minimaal 3% van het totale oppervlak in een bepaald barrièregebied potentiële speelruimte is. Een barrière gebied is een gedeelte van een district, doorgaans een buurt, omsloten door wegen en sloten waar kinderen niet zo maar over heen gaan.

De hoeveelheid potentiële speelruimte is de optelsom van informele speelruimte en formele speelruimte en varieert per buurt. De richtlijn voor de hoeveelheid potentiële speelruimte in een buurt noemen we de 'speelruimterichtlijn'. Voor het meten van de potentiële speelruimte is een meetlat ontwikkeld. Met behulp van deze meetlat meten we per buurt de totale hoeveelheid oppervlakte (m²) aan veldjes, pleintjes, ingerichte speelplekken, stoepen breder dan 3 meter.

Smalle groenstroken dicht langs het water, wegen en middenbermen tellen niet mee bij het berekenen van de potentiële speelruimte. Ook schoolpleinen nemen we bij het meten van de potentiële speelruimte niet mee. De gemeentelijke wens is wel dat schoolpleinen openbaar toegankelijk zijn voor de buurt. Dit is ook vaak het geval. Schoolpleinen zijn echter formeel geen openbare ruimte, maar zijn eigendom van de schoolbesturen. Het is dan ook aan de schoolbesturen of een schoolplein openbaar toegankelijk is voor de buurt.

⁷ We gaan hierbij uit van de formele buurten in de gemeentelijke wijk- en buurtindeling.

De adviesnorm van de NUSO van 3% is een vrij krappe norm. Daarom maken we voor de speelruimterichtlijn in Leiden een onderscheid in:

- rode buurten: de hoeveelheid potentiële speelruimte is hier 3% of minder;
- oranje buurten: de hoeveelheid potentiële speelruimte is hier tussen de 4 en 9%, gevarezone
- groene buurten: de hoeveelheid potentiële speelruimte is hier speelruimte meer dan 10%.

Toepassen richtlijnen: afwegingscriteria

De in het beleidskader genoemde richtlijnen speelrichtlijnen fungeren niet als harde norm, maar als een middel om te waarborgen dat er voldoende speel- en beweegmogelijkheden voor kinderen in een buurt zijn. Als niet wordt voldaan aan een of beide richtlijnen is dit een signaal dat er mogelijk te weinig speel- en beweegmogelijkheden zijn voor kinderen in een buurt en wordt bekeken of en hoe dit alsnog kan worden bewerkstelligd.

Dit houdt in dat als niet wordt voldaan aan de speelplekkenrichtlijn er wordt gezocht naar mogelijkheden voor extra speelplekken en/of speelaanleidingen. Als niet wordt voldaan aan de speelruimterichtlijn dan wordt gezocht naar mogelijkheden voor extra speelruimte (bijvoorbeeld een schoolplein), wordt de speelwaarde van ingerichte speelplekken vergroot of worden speelaanleidingen gecreëerd.

Om te bepalen of en hoe we kunnen bewerkstelligen dat alsnog aan de speelrichtlijnen wordt voldaan, passen we een aantal afwegingscriteria toe:

- de plannen en ontwikkelingen in een buurt zoals wijkplannen, een wijkvisie, een wijkagenda, stedelijke ontwikkelagenda of ontwikkelingen zoals het Singelpark in aanleg);
 - wensen en behoeften van inwoners in een buurt;
 - het totaal aantal kinderen (en leeftijdsopbouw) op dit moment
 - de bevolkingsprognose
 - de mate waarin er veel inwoners zijn met een laag SES;
 - de mate van overgewicht
 - het beweeggedrag van kinderen en jongeren
 - de mogelijkheden in een buurt voor het creëren van extra speelruimte of speelmogelijkheden;
- De binnenstad is bijvoorbeeld grotendeels beschermd stadsgezicht waardoor het niet mogelijk is om extra speelmogelijkheden te creëren.

Analyse speel- en beweegruimte 0-18 jaar

Er is een analyse gemaakt op buurtniveau van de hoeveelheid speel- en beweegruimte voor kinderen en jongeren in Leiden waarbij de speelplekken en potentiële speelruimte is getoetst aan respectievelijk de speelplekkenrichtlijn en de speelruimterichtlijn.

Toets speelplekkenrichtlijn

Het huidige aanbod aan speelplekken in Leiden is per buurt in kaart gebracht en getoetst aan de speelplekkenrichtlijn. Hierbij is uitgegaan van speelplekken in de openbare ruimte, speeltuinen en wijksporthallen.

Speelplekken

In Leiden zijn er verdeeld over de stad 284 formele speelplekken voor de jeugd van 0-18 jaar. Deze speelplekken zijn ingericht met speeltoestellen en speelaanleidingen. Veel speelplekken in een wijk zijn gericht op meerdere leeftijdscategorieën tegelijk. De speelplekken zijn openbaar toegankelijk en zijn ingericht aan de hand van de richtlijnen uit het handboek kwaliteit openbare ruimte.

Speeltuinen

Daarnaast zijn er verspreid over de stad 16 speeltuinen die worden beheerd door speeltuinverenigingen. De speeltuinen bieden een beschermde en veilige omgeving om met meer uitdagende speeltoestellen te spelen en zijn een aanvullende voorziening op het spelen in de openbare ruimte. Op vrijwel iedere speeltuin staat een clubgebouw dat wordt gebruikt door de speeltuinvereniging maar dat ook een laagdrempelige ontmoetingsplek voor de buurt is. Doordat het speeltuingebouw een buurtfunctie vervuld en meer wordt gebruikt is het ook mogelijk dat de speeltuin meer open is en er dus meer gespeeld kan worden. Bovendien is er sinds 2013 van de Leidse Bond van Speeltuinen een consultant werkzaam die ondersteuning biedt aan de Leidse speeltuinen.

Wijksporthallen

Een tweetal sportparken in Leiden is openbaar toegankelijk voor ongeorganiseerde sport op de tijden dat deze niet worden gebruikt door de sportverenigingen, dit zijn Sportpark Noord in Leiden Noord en Sportpark Boshuizerkade in Leiden Zuidwest (Bos- en Gasthuisdistrict).

Uit de toets van het aantal speelplekken aan de norm blijkt het volgende (zie ook de figuren 1-3 in bijlage 3)

- Het aantal ingerichte speelplekken voldoet niet aan de speelplekkenrichtlijn in een aantal buurten van de Leidse binnenstad, het Roodenburgerdistrict, in de Vreewijk (Bos- en Gasthuisdistrict) en in Zijlwijk-Zuid (Merenwijk)
- Vooral voor de jeugd van 12-18 jaar is het aantal sport- en beweegplekken beperkt. De druk, dat wil zeggen het aantal jongeren ten aanzien van het aantal plekken is het grootst in het Roodenburgerdistrict.
- In een aantal buurten zijn helemaal geen ingerichte speelplekken. Dit is het geval in een aantal buurten in de binnenstad.
- In een aantal (nieuwe) buurten waar veel jonge gezinnen wonen is en/of dreigt een tekort aan ingerichte speelplekken. Het gaat hierbij vooral om een aantal buurten in het Roodenburgerdistrict en de Vreewijk (Bos- en Gasthuisdistrict), maar ook om nieuwbouwgebieden zoals het Churchillpark en de nieuwbouw in het Houtkwartier (Boerhaavedistrict).

Toets speelruimterichtlijn

De potentiële speelruimte is per wijk getoetst aan de speelruimte richtlijn (zie ook de figuur in bijlage 3)

Uit deze toets blijkt het volgende:

- De hoeveelheid potentiële speelruimte verschilt per buurt en per district: de versteende binnenstad van Leiden biedt minder potentiële speelruimte dan de groenere buitenwijken.
- Zoals blijkt uit figuur 4 voldoet de hoeveelheid potentiële speelruimte in de meeste buurten van de stad aan de adviesnorm. In een groot aantal buurten is deze zelfs ruim voldoende!
- In een aantal buurten voldoet de hoeveelheid potentiële speelruimte niet aan de adviesnorm van 3% of bevindt deze zich in de gevarenzone (4-9%). Dit geldt voor een aantal buurten in de binnenstad, voor Tuinstadwijk (Roodenburgerdistrict), de Vreewijk (Bos- en Gasthuisdistrict) en Zijlwijk-Zuid.

Uitvoeringsplan spelen 0-18 jaar

Wanneer het beleidskader is vastgesteld in de Raad zal een Uitvoeringsplan Spelen 0-18 jaar worden opgesteld. Hierin komen voorstellen voor verbetering van geconstateerde knelpunten ten aanzien van speel- en beweegruimte per buurt. De in dit beleidskader genoemde uitgangspunten, richtlijnen en afwegingscriteria zijn daarbij leidend.

Monitoring en evaluatie

De missie is: bevorderen en stimuleren dat meer Leidenaren in de openbare ruimte sporten, spelen en bewegen om zo hun gezondheid en welzijn te bevorderen.

Op grond van de in dit beleidskader benoemde uitgangspunten kunnen we hier de volgende doelen aan koppelen:

1. De openbare ruimte is toegankelijk, schoon, heel en veilig en nodigt uit tot bewegen.
2. Er zijn voldoende speel-, sport en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte voor volwassenen.
3. Er zijn voldoende speelplekken en er is voldoende speelruimte voor kinderen.

Om de voortgang op de doelen te monitoren hanteren we de volgende indicatoren.

Overkoepelende effectindicatoren (missie):

- % jongeren dat voldoet aan de beweegnorm
- % volwassenen (19 – 64 jaar en 65+) dat voldoet aan de beweegnorm
- % volwassenen (19 – 64 jaar en 65+) dat zich gezond voelt
- % volwassenen (19 – 64 en 65+) dat overgewicht heeft
- % kinderen met overgewicht

Effectindicatoren doel 1

- waardering (rapportcijfer) onderhoud openbare ruimte in de eigen buurt (Wijkenenquête)
- resultaten schouw van de openbare ruimte

Effectindicatoren doel 2 en 3

- % inwoners dat vindt dat er in de buurt voldoende speelmogelijkheden voor kinderen zijn (Wijkenquête v.a. 2017)
- % inwoners dat vindt dat er de speelmogelijkheden in de buurt veilig zijn (Wijkenquête v.a. 2017)
- % inwoners dat vindt dat er de speelmogelijkheden in de buurt uitdagend zijn (wijkenquête v.a. 2017)
- % inwoners dat vindt dat er voldoende informele speelruimte is in de buurt (wijkenquête

Prestatieindicatoren:

- % wijken/buurtten dat voldoet aan de speelplekkenrichtlijn en/of speelruimterichtlijn (zie HS 7)

Ook de wijkplannen en het traject 'Samen aan de slag' geven informatie om de uitvoering te verbeteren.

Over 4 jaar herijken we de doelen en uitgangspunten van dit beleidskader.

Begrippenlijst

Beweegnorm

De Nederlands Norm Gezond bewegen, beter bekend als de beweegnorm houdt het volgende in:

- voor de jeugd van 4-18 jaar minimaal 5 dagen per week 60 minuten of meer matig intensief bewegen
- voor volwassenen minimaal 5 dagen per week 30 minuten per week of meer matig intensief bewegen. (Kemper et al, 2000).

Barrière gebied

Een barrière gebied is een gedeelte van een district, doorgaans een buurt, omsloten door wegen en sloten waar kinderen niet zo maar over heen gaan.

Buurt

Met een buurt wordt bedoeld een buurt conform de gemeentelijke indeling van buurten in Leiden

Formele speelplek

Formele speelplekken maken onderdeel uit van de woonomgeving en zijn voor kinderen een vaste en herkenbare plek in de openbare ruimte om te spelen en elkaar te ontmoeten. Speelplekken zijn ingericht met speeltoestellen en speelaanleidingen

Informele speelruimte

Informele speelruimte zijn veldjes, stoepen en pleintjes in een buurt die niet ingericht zijn met toestellen maar waar kinderen wel kunnen spelen.

Speeltoestel

Een speeltoestel is een object dat is bedoeld om kinderen te verleiden om te spelen dat is gebouwd of geconstrueerd.

Speelaanleiding

Een speelaanleiding is geen speeltoestel, maar is een object dat is bedoeld om kinderen te verleiden te spelen maar dat niet is geconstrueerd of gebouwd. Een voorbeeld van een speelaanleiding is een hinkelbaan.

Speelplekkenrichtlijn

Een richtlijn voor de hoeveelheid formele speelplekken per buurt per leeftijdscategorie

Speelruimterichtlijn

Een richtlijn voor de hoeveelheid speelruimte in een buurt

Geraadpleegde bronnen

- Speelruimtebeleidsplan 'Buiten spelen Kinderspel' (1996), Gemeente Leiden
- Nota Optimalisatie speelruimtebeleid na 2000 'Om het kind draait alles', Gemeente Leiden
- Integraal Speelruimtebeleid Gemeente Leiden, voortgangsrapportage 2003, PJ Partners
- Leiden tot JOGG gemeente maken (RV 11.00.10)
- Ruimte maken voor gezondheid, nota lokaal gezondheidsbeleid Leiden 2014-2018 (RV 14.0035)
- Handboek Kwaliteit Openbare Ruimte, deel 1, 2 en 3 (BW 12.0417 en BW 16.0225)
- Sportnota Verleiden tot bewegen, 2012 (RV 12.118)
- Buurtspeelplannen, PJ Partners
- Ruimte voor de stad, Richtinggevende kaders en visie op de openbare ruimte en richtinggevende kaders (RV 15.01.08)
- Versterken buurtfunctie meer speeltuinen (RV15.00.10, RV 13.00.80)
- Regionaal beleidsplan Hart voor de jeugd 2015 (RV14.00.18)
- Beleidsplan Maatschappelijke Ontwikkeling 'Iedereen telt mee, van voor mensen naar met mensen' (RV 13.00.37)
- Belang kindvriendelijke ruimte, A. Koning & E. Poort, Jantje Beton, 2013
- Buitenspelen 2013, Kwaliteit van de speelomgeving in de eigen buurt, N. Snel, P. Timmermans & W. Meinema, Jantje Beton, TNS NIP, 2013
- Playground van de toekomst, succesvolle speelplekken voor basisscholen, de I.de Bakker & S.I de Vries, TNO rapport, 2004
- Kinderen in prioriteitswijken: lichamelijke (in)activiteit en overgewicht, S.I. de Vries, TNO rapport, 2005
- Jongerenpeiling GGD HM, 2013
- Stadsenquête, afdeling BOA, gemeente Leiden, 2015
- Staat van Leiden, afdeling BOA, gemeente Leiden, 2015
- JGZ 2015
- Kemper, HCG, Ooijendijk W, T, W, Stiggelbout M (2000), Consensus over de Nederlandse Norm Gezond Bewegen, Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen, 78:180-183
- Mobiliteitsnota Leiden 2015-2022 (RV 15.0031)
- Overkoepelende visie jeugdbeleid en participatie (BW nr. 17.0054)
- Maar juf daar kun je toch niet voetballen, King for a day, mei 2017
- Leiden in Cijfers, De Leidse bevolking in 2017, gemeente Leiden